

Mystisestä teologiasta

Luku I

Mitä on jumalallinen pimeys?

Oi yliolennollinen¹ Kolminaisuus, ylijumalainen ja ylihyvä, kristittyjen ohjaaja jumalallisessa viisaudessa! Johdata meidät mystisen tiedon korkeimmalle huipulle, tietämättömyyden ja valon yläpuolelle, missä yksinkertaiset, jakamattomat ja muuttumattomat teologian salaisuudet ovat kätkeytyneinä ylivalaisevaan salaiseen hiljaisuuden pilveen, varjoihin kätkeytyvän ylivalollisen kirkkauden ilmestykseen, keskelle täysin koskettamatonta ja näkymätöntä ylintä kauneutta, jonka ylitsevuotavuus täyttää sokeat mielemme.

Sillä rukoilen, että sinä, ystäväni Timoteus, haluessasi todella keskittyä kontemplaatioon, jättäisit sekä kaiken aistimisen että mielen toiminnat, kaikki aistittavat ja ymmärrettävät asiat, kaiken ei-olevan ja kaiken olevan, ja pyrkisit, siinä määrin kuin on mahdollista, tietämättömyydessä yhdistymään häneen, joka on kaiken olemisen ja tiedon yläpuolella. Sillä kun jätät kokonaan itsesi ja kaiken, kokonaan puhdistut kaikesta, sinut kohotetaan kaiken olemassaolon yläpuolelle jumalallisen pimeyden säteeseen.

Mutta katso, että asiaan perehtymättömät eivät kuule mitään tästä: etenkin sellaiset, jotka ovat kiinnittyneet mielikuviin ja kuvittelevat, ettei ole mitään yliolennollista, ja olettavat järjellensä käsittävänsä hänet, *joka otti verhoon pimeyden*.² Sillä jos tällaisia ihmisiä on mahdollon perehdyttää jumalallisiin asioihin, mitä pitääkään sanoa niistä ymmärtämättömistä, jotka kuvaavat tuonpuoleista ensimmäistä Syytä alempiin olentoihin viittaavilla termeillä, ja sanovat, ettei hän laadultaan ylitä kaikkia niitä jumalattomia muotoja, joiden kanssa he päättäneensä vaivaavat!

Sillä ensimmäisestä Syytä tulee puhua näin: koska se on kaiken syy, sille täytyy antaa kaikki olevaa koskevat määreet. Mutta koska se on myös kaikkea olevaa korkeampi, tulee siitä puhuttaessa vielä enemmän kieltää kaikki nämä määreet. Ei tule ajatella, että tämä kieltäminen olisi yksinkertaisesti myöntämisen vastakohta, sillä ensimmäinen Syy edeltää jo tätä perumista, vieläpä kaikkea kieltämistä ja myöntämistä.³

Näinhän pyhä Bartholomeus puhui⁴ sanoessaan, että teologia on sekä moninaista että vähäistä ja että evankeliumi on sekä laaja että suuri, ja kuitenkin rajattu. Minusta tämä näyttää valtavan kirkasälyiseltä, sillä onhan kaiken hyvä Syy samanaikaisesti sekä monisanainen että vähäpuheinen, ja kuitenkin se on sanaton. Eihän sillä ole ihmisjärjen mukaisia sanoja eikä mieltä, vaan se on yliolemuksellisesti kaiken tämän yläpuolella. Siksi hän todella ilmestyy vailla verhoa vain niille, jotka kulkevat ohii kaiken puhtaan ja epäpyhän⁵ ja niin ensin kohoavat

kaiken pyhän huipulle, ja sitten vielä tämän kohoamisen yläpuolelle. He jättävät taakseen kaiken jumalallisen valon, kaikki taivaalliset sanat ja äänet ja *astuvat tummaan pilveen, jossa on hän*⁶ – kuten kirjoitukset sanovat – joka on kaiken tuolla puolen.

Sillä ei jumalallista Moosesta turhan tähden ensin käsketä puhdistautumaan, ja sitten vielä erottautumaan niistä, jotka eivät ole puhdistautuneet. Jokaisen puhdistautumisen jälkeen hän kuulee moniääniset pasuunat, näkee monia loistavan kirkkaita valoja ja moninaisia virtaavia säteitä. Sitten erotettuna kansanjoukoista, valittujen pappien kanssa, hän saapuu jumalallisen kohoamisen korkeimmalle huipulle. Sielläkään hän ei kuitenkaan kohtaa Jumalaa. Hän näkee, ei Häntä, joka on näkymätön, vaan vain paikan, jolla Hän seisoo. Mielestäni tämä merkitsee korkeimpia ja jumalallisimpia asioita, jotka silmillä ja mielellä voidaan nähdä. Nämä asiat järki käsittää, mutta ne ovat alisterut Hänen alleen, joka nousee kaiken yläpuolelle. Kuitenkin ne osoittavat Hänen kaiken ajattelun ylittävän läsnäolonsa liikkuvan näiden käsitettävien pyhimpien korkeuksien yllä.

Mooses kuitenkin jättää myös ne, kaiken katseltavan ja katselevan, ja astuu todella mystisesti sisään tietämättömyyden pilveen. Hän sulkee silmänsä, jättää kaiken tiedettävän, tulee keskelle täysin koskettamatonta ja näkymätöntä ja antaa itsensä täysin Hänelle, joka on kaiken tuolla puolen. Niin hän ei enää kuulu kenellekään, ei itselleen eikä toisille, vaan sen kautta, että hän ei tiedä mistään, kaiken tietämisen lakkaamisella saavuttaa korkeimman yhtymyksen⁷ ja tietämättä tietää mielen ylittävällä tavalla.

Luku II

Miksi yhdistymistä tulee tavoitella. Kaiken yliolennollinen Syy on kaiken luodun tuolla puolen.

Rukoilen, että pääsisimme tähän ylivalolliseen pilveen niin, että näkemättömyyden ja tietämättömyyden kautta näkisimme ja tietäisimme näkemisen ja tiedon yläpuolella olevan, sen kautta että emme näe emmekä tunne häntä – sillä sitä on todellinen näkeminen ja tunteminen! – ja siten yliolennolliselle yliolennollisesti veisaisimme ylistysvirttä jättämällä kaikki olennolliset.

Niin kuin kuvaa veistettäessä tehdään kunniaa materiaalille ottamalla pois kaikki päällä oleva ja puhdistetaan alla oleva kätkeyty näky esteistä, myös me paljastamme kieltämisellämme kätkeyty kauneuden.

Ajattelen, että meidän täytyy ylistää kieltämistä eri tavalla kuin myöntämistä. Myöntämisellä nimittäin laskeudumme ensimmäisistä prinssiipeistä keskimmäisten

kautta viimeisiin. Mutta nyt kohoamme viimeisistä ensimmäisiin, jotta tuntisimme tämän tietämättömyyden, joka on kätkeyty kaiken sen tiedettävän alle, joka on kaikissa olevissa, ja näkisimme tuon yliolennollisen pilven, joka on kaikissa olevissa olevan valon kätkemä.

Luku III

Mitä on myöntävä ja kieltävä, katafaattinen ja apofaattinen, affirmatiivinen ja negatiivinen teologia?

Teoksessani *Teologisia pääkohtia*⁸ olen ylistänyt katafaattisen teologian pääkohtia ja selittänyt, miten jumalallisen ja hyvän luonnon sanotaan olevan yksi ja miten kolmiyhteinen, miten sille omistetaan Isyys ja miten Poikuuks, miten voidaan todistaa Pyhän Hengen jumaluus, kuinka aineettoman ja jakamattoman hyvän sisimmästä lähtevät hyvyyden säteet⁹ pysyvät lähteessään, itsessään ja toisissaan, ja kuinka ne tässä lähtemisessä kuitenkin pysyvät eroamattomina lähteestään, ja kuinka yliolennollinen Jeesus tuli todellisesti luonnoltaan ihmiseksi. Myös muita kirjoituksissa ilmoitettuja asioita ylistettiin *Teologisissa pääkohdissa*. Teoksessani *Jumalallisista nimistä* olen osoittanut, kuinka Jumalaa voidaan nimittää hyväksi, olevalaksi, elämäksi, viisaudeksi, voimaksi, ja mitä muuta Jumalan nimistä voidaan käsittää. Teoksessani *Symbolisesta teologiasta*¹⁰ olen käsitellyt sitä, kuinka Jumalasta voidaan puhua analogisesti aistittavien asioiden avulla: Mitä ovat ajatuksissamme olevat kuvat ja aineelliset muodot? Mitä niiden näkö merkitsee, mitä osat, mitä jumalalliset välineet, paikat ja järjestykset? Mitä hänen kiivautensa, surunsa ja vihansa? Miten hänen sanotaan juopuvan ja olevan humalassa? Mitä tarkoitetaan hänen vannomi-

sellaan ja kiroamisellaan? Mitä hänen nukkumisellaan ja heräämisellään, ja muilla sellaisilla, jotka ovat pyhiä symbolisia kuvauksia Jumalasta.

Uskon sinun havainneen, kuinka nämä jälkimmäiset ovat paljon monisanaisempia kuin ensimmäiset, ja kuinka oli välttämätöntä, että teokset *Teologisista pääkohdista* ja *Jumalallisista nimistä* olivat lyhytsanaisempia kuin *Symbolisesta teologiasta*. On nimittäin niin, että mitä ylemmäs nousemme, sitä enemmän ne mielemme ideat, joita kykenemme muodostamaan, rajoittavat sanojamme, niin että kun nyt astumme sisään mielen ylittävään pilveen, emme käy vain vähäsanaisiksi, vaan täysin sanattomiksi havaitessamme käsitteiden loppuvan. Kuten aiemmin argumentaationi kulki ylhäältä alaspäin kohti viimeisiä asioita, ja tämän laskeutumisen aikana löysi joka tasolta aina suhteessa enemmän ideoita, nyt se noustessaan alhaisista kohti tuonpuoleista supistuu, ja koko nousun noustuaan jää täysin äännettömäksi ja liittyy häneen, joka on kuvaamaton.

Ehkä kysyt, miksi lähdimme liikkeelle ensimmäisistä asioista, kun lähestyimme Jumalaa myöntämisen tietä, mutta nyt, kun puhumme Jumalasta kieltämisen tietä, lähdemme liikkeelle viimeisistä. Syy on siinä, että myöntäessämme sen, mikä on kaiken myöntämisen yläpuolella, meidän täytyy seuraavaksi myöntää se, mikä on kaikkein lähintä sukua tälle, ja tästä taas kaikki sen alapuolella olevat asiat ovat riippuvaisia. Mutta kun tavoitteenamme on kieltää se, mikä on kaiken kieltämisen yläpuolella, lähdemme liikkeelle kieltämällä ensin sen, mikä on kaikkein erilaisinta sen kanssa. Eikö hän ole enemmän elämä ja hyvyys kuin ilma tai kivi? Ja eikö ole oikeampaa kieltää hänen olevan juopunut ja vihainen kuin kieltää hänen puhuvan ja ajattelevan?

Luku IV

Kaikkien aistittavien asioiden ylin Syy ei itse ole aistittava.

Sanomme siis, että kaiken Syy ja kaiken yläpuolella oleva ei ole vailla olemusta eikä elämää. Hän ei ole ilman järkeä tai mieltä. Hänellä ei ole ruumista, ulkonäköä eikä muotoa, ei laatua, määrää eikä painoa. Hän ei ole missään paikassa, häntä ei nähdä eikä hänellä ole aisteihin sidottua ilmentymää. Häntä ei aistita eikä hän ole aistittava. Hän ei ole altis häiriöille eikä hämmennykselle eikä hän kärsi aineellisen maailman passioista. Hän ei ole voimaton, aistillisten erehdysten alainen eikä kärsi valon puutetta. Häntä ei kohtaa muutos, kärsiminen, jakautuminen, menetys, virtaaminen tai mikään aistittava tai aisteille kuuluva.

Luku V

Kaikkien käsitteiden ylin Syy ei itse ole käsitteellinen

Noustessamme edelleen ylöspäin sanomme, ettei hän ole sielu eikä mieli, eikä hänellä ole mielikuvitusta, mielipiteitä, järkeä¹¹ tai ymmärrystä. Hän ei ole järki¹² eikä ymmärryskään, eikä hänestä voida puhua eikä häntä voida ymmärtää. Hän ei ole luku eikä järjestys, ei suuruus eikä pienuus, ei samuus eikä eriyys, ei samanlaisuus eikä erilaisuus. Hän ei pysy paikallaan eikä ole liikkeessä tai levossa. Hänellä ei ole voimaa eikä hän ole voima eikä valo. Hän ei elä eikä ole elämä. Hän ei ole olemus, ei ikuisuus eikä aika. Hän ei ole ymmärryksellä tavoitettavissa. Hän ei ole tieto, totuus, kuninkuus eikä viisaus. Hän ei ole yksi eikä ykseys, ei jumaluus eikä hyvyys. Hän ei ole Henki, niin kuin me sen ymmärrämme, ei Poikuuus eikä Isyys, eikä mikään muukaan meille tai muille oleville tiedettävissä oleva. Hän ei ole mikään ei-olevistä eikä mikään olevista. Olevat eivät tunne häntä, eikä hän

tunne olevia olevina.¹³ Ei ole sanaa, eikä nimeä, joka ilmaisisi hänet, eikä tietoa, joka yltäisi häneen. Hän ei ole pimeys eikä valo, ei erehdys eikä totuus. Häntä ei voida ylipäänsä myöntää eikä kieltää. Hänen jälkeensä tulevia asioita myönnämme tai kiellämme, mutta häntä itseään emme myönnä tai kiellä. Hän on nimittäin kaiken myöntämisen yläpuolella, koska Hän on täydellinen ja yhdistävä kaikkien asioiden Syy, ja kaiken kieltämisen yläpuolella, koska Hän on kaiken vähenemisen tuolla puolella, yksinkertaisuudessaan vapaa kaikista rajoituksista ja kaiken tuolla puolella.

Suomentajan huomautukset

1 Pseudo-Dionysios käyttää Jumalasta määritteitä, jotka on muodostettu liittämällä adjektiivin tai substantiivin etuliite *hyper*. Kääntämisessä on ainakin kolme vaihtoehtoa. Voi kääntää komparatiivilla: korkeaa korkeampi. Tai ne voi kääntää vastakohtalla, kuten joissain englanninnoksissa ("ylivalollinen" eli "pimeys"). Kolmas vaihtoehto on käyttää yli-etuliitettä. Olen valinnut sen, koska se välittää parhaiten alkutekstin paradoksaalisen sävyn. Vaihtoehto vähentää sulavasanaisuutta, mutta varsinkin ortodoksisessa teologiassa tapa puhua Jumalasta yliolennollisena on vakiintunut, ja tahdon käännökselläni liittyä tähän puhetapaan.

2 Ps. 18:12.

3 Privaatiota, negaatiota ja affirmaatiota.

4 Jokin apostoli Bartholomeuksen nimiin pantu apokryfinen teos.

5 Kirjaimellisesti: kaiken puhtaan ja epäpyhän läpi (*dia*). Kontemplaatiota harjoitettava jättää käsitteelliset erottelut taakseen, sillä niiden kautta ei tavoiteta Jumalaa itseään. Ne eivät lakkaa olemasta, mutta ne viittaavat vain luotuun eikä niitä voida täsmällisessä merkityksessä soveltaa Jumalaan, joka ei ole vain hyvä, vaan ylihyvä.

6 2. Moos. 20:21.

7 *Unio mystica*.

8 Teos on joko kadonnut tai sitten sitä ei ole ollut olemassakaan.

9 Jumalallisia energioita.

10 Myös tämä teos on kadonnut.

11 Tai: Sanoja.

12 Tai: Sana.

13 Jumala ei tunne olevia niitä itseään erillisinä olioina koskevan tiedon kautta, vaan oman jumalallisen olemuksensa kautta, joka on kaiken olevan syy.